

САНКТ-ПЕТЕРБУРГСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

IX

**межвузовская
научная
конференция
студентов-филологов**

ТЕЗИСЫ

*10–14 апреля 2006 г.
Санкт-Петербург*

Филологический факультет
Санкт-Петербургского государственного университета
2006

Ответственный редактор

А. В. Андронов

БАЛТИСТИКА

Руководитель секции — доц. Алексей Викторович Андронов

Tomas Andriukonis (Vilniaus universitetas)

Poetinio dialogo formos: Josifas Brodskis ir Tomas Venclova

- Kalba yra nukreipta į kitą – „kalbėti – reiškia kalbėti kitam“ (Hans-Georg Gadamer). Žodis steigia santykį, santykis – at-sakomybę, at-sakomybė – dialogo erdvę. Dialogas atsiranda atsiliepiant.
- Poetinis dialogas – įvykęs dviejų ar daugiau poetinių tekstų dialoginis santykis. Dialogo raiškos priemonės: paskyrimas (pavadinime, epigrafe, kt.), citatos (atviros paslėptos), architekstai, parafrazės ir t. t. – svarbu artikuliuoto at-sako egzistavimas.
- Josifo Brodskio ir Tomo Venclovos biografinių tekstų svarba kūrinuose (eilėraščiuose jie tampa intertekstais ir padeda aiškinti pirmuosius).
- Venclovos eilėraštis „Achilo skydas“ – vienas centrinių (šalia Brodskio „Литовский ноктюрн: Томасу Венцлова“) judviejų poetinio dialogo tekstų.
- „Achilo skydo“ sąsajos su Wystan Hugh Audeno „Shield of Achilles“ ir Homero „Iliados“ XVIII giesme. Ekfrazė.
- Venclovos tekstas kaip ekfrazė. Heraldinės kompozicijos galimumas.
- „Bendrų vietų“ paieška – kalba per kitus intertekstus: Konstantinos Kavafis, Tomas Stearnsis Eliotas, Brodskis. Dialoginė „Achilo skydo“ struktūra.
- „Karaliaučiaus dialogas“. Venclovos straipsnis („Кёнигсбергский текст“ русской литературы и кёнигсбергские стихи Иосифа Бродского“), eilėraštis „Naujas atvirukas iš K. miesto“.
- „Nors šuliny s bedugnis ir staigus...“ genezė (iš „Baltos lankos“, nr. 11), Brodskio prašymas parašyti eilėraštį. Epigrafo ir teksto prasilenkimas ir susikalbėjimas.
- „Dvilypė nuotrauka“ arba kaip Maironis susidraugauja su Brodskiu. Intertekstų daugialypumas (galimas Brodskio eilėraščio „Шведская музыка“ architekstas, perrašyta Maironio poema). Rimo principas – erdvių (Vilnius/Klaipėda ↔ Sankt Peterburgas), laiko (XX a. prad. ↔ XX a. pab.). Intertekstų grandinė: Venclova → Venclovos straipsnis → „Литовский ноктюрн: Томасу Венцлова“ → Osipas Mandelštamis → Brodskio „На смерть Т. С. Элиота“.

Paulīnes Zalānes dzejas poētika

1. Latvijas vēsturē 20. gadsimta pirmajā pusē bija 3 masveidīgi Latvijas iedzīvotāju emigrācijas posmi. P. Zalāne emigrēja 1944. gadā, trešā posma laikā, ko izraisīja Otrais pasaules karš.
2. Emigrējošo literātu skaits (ap 100) ir noteicējfaktors latviešu literatūras turpināšanās procesam trimdā. Literārās aktivitātes veicina aktīva emigrējošo latviešu kultūras dzīve ārzemēs.
3. P. Zalānes literārās inspirācijas faktori ir tautasdziesmas, sengrieķu mīti, Bībele, A. Rupainis, ārzemju literatūra, neliterārās inspirācijas faktori — brāļa ietekme, dzīvesveids, daba.
4. Mītiskais laiks, iekšējie konflikti, pārdzīvojumi, apziņas plūsmas dominante, reminiscences, pārdzīvojumu ietekmēts hronotops, individualizācija nosaka psihoanalītiskās metodes nepieciešamību analīzes procesā.
5. Dzejas tēlu simbolisko nozīmi atklāj patības, ēnas, maskas, mātes, tēva, *anima animus* un mājas arhetipi.
6. Dzejoļu krājumā „Cilvēka ceļš“ verbu galvenā funkcija ir paust aktīvu darbību, norises, procesus un parādības.
7. Ar priedēkļiem atvasinātie verbi reprezentē pabeigtas darbības un liriskā „es“ pāreju no vienas laiktelpas citā.
8. Ar nolieguma priedēkli atvasinātie verbi rada liriskā „es“ norobežošanos un atsvešinātību no apkārtējiem un pauž opozīciju liriskajam „es“.
9. Indikatīva formu loma hronotopa mākslinieciskajā veidojumā — atklāt mitoloģisko, hronoloģisko un psiholoģisko laiku, kā arī vaļēju vai slēgtu, plaknes vai trīsdimensionālu telpu.
10. Kondicionāļa formu galvenā funkcija — ļaut liriskajam „es“ saglabāt ideālās laiktelpas apzināšanos un veicināt tiekšanos uz to.
11. Debitīva formu lietojums atklāj liriskā „es“ vienlaicīgu atrašanās reālajā un sirreālajā (sapņu) pasaulē.
12. Metafora — dominējošs mākslinieciskās izteiksmes līdzeklis P. Zalānes dzejoļu krājumā „Cilvēka ceļš“.
13. Verba lietojums mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu struktūrās rada mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu robežgadījumus.
14. Verbālo metaforu un personifikāciju lietojums atklāj autores pasauleskatījumu, kas reprezentē senlatviešu mitoloģisko un kristietisko pasaules uztveri.

Tēlainās izteiksmes līdzekļi Ontona Kūkoja dzejā

1. Jau pirmajos Ontona Kūkoja dzejas krājumos „Māla vezums“ (1978), „Vāraunieks“ (1982) un latgaliešu rakstu valodā sarakstītajā „Sovā saimē“ (1990) atklājas autora spēja just valodu, lasītājā radot emocionālu „pacēlumu“, atspoguļojot autora ekspresīvo domu plūdumu.

2. Spilgta O. Kūkoja dzejas parādība ir tēlainās izteiksmes līdzekļi, kas ļauj izprast un uztvert dzejas darbā ietvertu autora dvēselisko pārdzīvojumu.
3. Visbiežāk dzejā lietots epitets, kas rada iztēles gleznas, liek just un domāt līdzī, ietekmējot lasītāja emocijas un attieksmi pret tēloto parādību un atklājot autoram tuvās vērtības attiecībā pret citām personām un pasauli kopumā.
4. Autors iecienījis vispārīgos epitetus, tie veido 55,7 % no visa ekscerpētā epitetu materiāla, bet folkloras epiteti — 23,3 %, kas atklāj saikni ar tautas mutvārdu daiļradi un ietver dialektismus, piemēram, *lāska sīviška, naapjaustu skryžu klōsts*.
5. Dzeja piesātināta ar redzes epitetiem — 65,3 % no ekscerpētā epitetu materiāla, kas skaidrojams ar faktu, ka pats autors dvēselē un dzīvē ir mākslinieks.
6. Redzes epiteti atklāj, ka autoram par inspirācijas avotu kalpojusi daba un Latgales lauku vide, kas atspoguļojas niansētajā krāsu izjūtā, piemēram, *bikses smilgu krāsā, vāzes kastaņu krāsā*.
7. Autora sevišķi iecienītas ir baltā krāsa (19 % no visiem krāsu epitetiem) kā svētuma, gaŗīgas tīrības un nāves simbols, piemēram, *bolta vacmameņa*, un brūnā (12 %) kā zemes, darba un latgalieša stabilitātes simbols, piemēram, *brūnā dzīvošana, brūna zeme*.
8. Krāsu aktualizēšanai autors iecienījis to himnisku apdziedāšanu, kas panākta caur atkārtojumiem un krāsu transformācijām, piemēram, brūnajai un dzeltenajai krāsai veltītos dzejoļos.
9. Viens no visspilgtākajiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem O. Kūkoja dzejā ir salīdzinājums, kurš 90 % no visa ekscerpētā salīdzinājumu materiāla lietots ar saikli *kā*, piemēram, *rīti kā velēnas vēlās*.
10. Lielākoties dzejā izmantots izvērsta konstrukcijas salīdzinājums — 79,1 %, panākot darbības un radīto izjūtu kāpinājumu.
11. Kā visspilgtākais tēlainās izteiksmes līdzeklis O. Kūkoja dzejā ir metafora, 66,4 % no visa ekscerpētā metaforu materiāla ir verbālās un 33,6 % — nominālās metaforas.
12. Metaforas saturs spilgti atklāj autora inspirāciju no folkloras, piemēram, metaforās *saules goldauts, bišu volūda, debesu villaine*.
13. O. Kūkojs, savā dzejā izmantojot tik spilgtus tēlainās izteiksmes līdzekļus, aicina lasītāju piedalīties līdzradīšanas procesā, projicējot uztveramo parādību caur savas dzīves pieredzes prizmu.

Giedrē Kazlauskaitē (Vilniaus universitetas)

Rūbų simbolika Vinco Mykolaičio-Putino romane „Altorių šešėly“

Rūbų simbolika Vinco Mykolaičio-Putino romane „Altorių šešėly“ gal ir nēra esminē kūrinio metafora, tačiau atlieka neabejotinai svarbiā semantīnē funkcijā. Rūbai, išorinē žmogaus vaizdavimo priemonē, išreiškia ne tik episteminius vaizduojamojo požymius ir estetiniį lygmenį, bet ir tampa visa apibendrinančiu, vidinio pasaulio užkulisius atskleidžiančiu elementu.

Sutanos – specifinio kunigų drabužio – motyvas tampa beveik kūrinio ašimi, nuolat šmėsčiojančiu pasirinkimo ir apsisprendimo priekaištu, menine diskurso dalimi – simboliu, atspindinčiu autoriaus rašymo stilių ir estetines pažiūras. Sutanos apsilvilkimo ir nusilvilkimo laikas, priežastys ir aplinkybės romane įgauna reikšmingą vidinės Liudo Vasario kaitos

fiksavimo simboliką. Ne mažiau reikšmingos yra ir pasaulietišku vyrišku drabužių detalių paralelės, taip pat moterų charakterių kūrimas, „aprengiant“ jas psichologiškai būdingomis išorės išraiškomis. Vaizdas (o ypač moters kūno vaizdas) yra svarbi vyriškojo pasaulio sudėties dalis; vaizdai, grynoji realybės fiksavimo ir vaizduotės perkūrimo produkcija dominuoja pagrindinio herojaus sąmonėje, polinkyje į kūrybinį mąstymą ir kūrybingą vaizdų produkavimą. Rūbai nėra tik epochos atspindys ir romano dizainas: tai būdas kalbėti apie jausmus, nuotaikas ir (dažnai erotinius) dirgiklius. Rūbų motyvai implikuoja vizualinį teksto konstravimo metodą, kaip svarbiausią priemonę pasitelkiant vaizdus, pabrėžiant materijos ir kūniškumo reikšmę.

Simbolinis lygmuo – daugiaprasmiškas ir tuo pat metu konkreti išraiška žymi tuos romano planus, kuriuose vyksta herojų emocinės būsenos kaita, persilaužimas, mąstymo suintensyvėjimas ar tiesiog nebyli vidinė drama. Simbolis yra kažkas, kas virpa. Tai kintanti kategorija. Ji gali atsikartoti, tačiau palaiptai transformuojasi į kitoki pavidalą (pvz., juoda – į balta ir pan.).

Geografinė autoriaus lokacija ir studijų ar kelionių metais įgyta patirtis neabejotinai lėmė jo empirinę matymo ir vaizdavimo sąsają, kultūrinės veikėjų aprengimo žymes. Romanas „Altorių šešėly“ buvo rašomas 1930–33 metais, tačiau jo pirmas ir antras veiksmas datuojami kaip konkretus laikotarpis prieš Pirmąjį pasaulinį karą (iki 1914 m.). Nica, kurioje buvo rašoma pirmoji romano dalis, jeigu domėtumėmės to laikotarpio prancūziškais madų žurnalais, buvo išpūdingas kurortas, galėjęs paveikti imlią rašytojo vaizduotę ir suteikti jai nemažai (re)produkuotinių impulsų.

Aptariant šią temą fenomenologiniu aspektu, reikėtų išskirti kelis aktualiausius veikėjų rūbų motyvus.

Sutana, kunigiškas drabužis, romane tampa ne tik griežtai apibrėžto gyvenimo būdo, įsitikinimų ir savivokos rodikliu, tačiau sugeria ir socialinės aplinkos reakcijas. Tekste ji pavirsta beveik ikona, nejudinamu ženklu, kurį ištrina tik visiškas jo atsisakymas, nutraukiant ir nematerialius saitus.

Moterų rūbai V. Mykolaičio-Putino tekste atlieka erotinių dirgiklių apvalkalo funkciją, taip pat žymi charakterį, tampa negandą ar laimę lemiančiu simboliu.

Vyriški personažai „aprengiami“ pasaulietišškai, charakterizuojant ir pabrėžiant jų „vyriškumą“, priešpastatant kunigiškam aseksualumui, lyties požymių niveliacijai.

V. Mykolaičio-Putino romane „Altorių šešėly“ rūbų simbolika įgauna gana reikšmingą svorį ir sudėlioja ryškius akcentus svarbiausiose kūrinio vietose. Rūbai, kaip literatūrinė autoriaus „scenografija“, yra itin paveiki priemonė perteikti psichologinius charakterių niuansus. Veikėjų kostiumai tampa romano spalvingumo ir dekoruotumo sąlyga, būdas sustiprinti emocinį nuotaikų išpūdį, atspindėti laikmečio realijas ir žavėti skaitytoją savo „medžiagine“ poetika.

Elīna Kļaviņa (Latvijas Universitāte)

Nekrologi latviešu dzejniekiem — poētika un vēsturiskais aspekts (O. Vācietis, M. Čaklais, V. Belševica)

Nekrologs ir sabiedriskots raksts sakarā ar kāda ievērojama cilvēka nāvi, tajā ietilpst ziņas par šī cilvēka dzīvi un darbiem. Referātā aplūkoti nekrologi Ojāram Vācietim, Mārim

Čaklajam un Vizmai Belševicai — latviešu dzejniekiem laikabiedriem, kuri miruši atšķirīgos laikos (O. Vācietis — 1983. gadā 50 gadu vecumā, M. Čaklais — 2003. gadā 63 gadu vecumā, V. Belševica — 2005. gadā 74 gadu vecumā). Latvijas, PSRS un ārzemju periodiskajā presē publicētie nekrologi analizēti, izmantojot salīdzināmās pētniecības principus un metodes, skatīti no literārās formas un vēsturiskās faktoloģijas viedokļa. Viens no referāta pamatjautājumiem: vai glorificējoši izskaistinošā tendence ir vispārraksturīga nekrologu tradīcija un vai ir kādas īpašas, konkrētas, laikmetu raksturojošas pazīmes atšķirīgos laikos publicētiem nekrologiem. Analizējot nekrologu, jāņem vērā arī konkrētā aiziešanas situācija, kā arī aizgājēja popularitāte un sabiedriskais statuss, piem., 1983. gada 13. novembrī Ojārs Vācietis sagaidīja savu piecdesmit gadu jubileju un pēc pāris nedēļām mira slavas un panākumu vainagots. Tas ir arī iemesls, kāpēc Ojāra Vācieša aiziešanai veltīts daudz nekrologu gan Latvijā, gan PSRS teritorijā, gan trimdā. Spēcīgu rezonansi presē izraisīja arī V. Belševicas aiziešana.

Pēc formas nekrologi ir daudzveidīgi — kā atskaite — literāras biogrāfijas formā, kā dzīves un daiļrades kopsavilkums, kā esejas, epifānijas, aforismi, veltījuma dzejoļi u. c.

Nereti nekrologos pavīd klišejas, kurās izskan tāda kā nevēlēšanās saprast notikušo — koķetērija ar nāvi, nāves noliegums („Nē, dzejnieks tā nevar aiziet“ [Auziņš 1983], „Ojār, Tu taču neaizej pavisam no mums. Tava ideja ir dzīva“ [Līvena 1983], „Ojārs Vācietis nekur nav aizgājis, jo, kas ir nemirstīgs, tas nevar aiziet un nebūt“ [Kalniņš 1983], „Tikai nesakiet, ka Māris Čaklais ir miris, ka viņa vairs nav! Tādi dzejnieki kā viņš nemirst!“ [Ancītis 2003]).

Bieži lietots paņēmiens nekrologos ir atmiņas, kurās atklājas nekrologu autoru saskarsme ar aizgājēju. Lai gan lielākā daļa nekrologu ir veidoti pēc kādas jau it kā gatavas shēmas, taču tajā pašā laikā tie var būt arī fragmentāri. Tas saistīts ar cilvēka atmiņas īpatnībām. Kā apgalvo A. Makintairs — „pārtraukti un fragmentēti mūža gājumi ir mūsdienu laikmeta iezīme“ [McIntyre 1981: 32]. Nekrologos notikumi netiek stāstīti hronoloģiskā secībā, jo atmiņas tiek izraisītas asociatīvā ceļā. Pēc P. Burdjē, sociālā prasība uzlūkot dzīvi kā literatūru ir liela mēroga retoriska ilūzija. „Dzīve, viņaprāt [domāts P. Burdjē — E. K.], ir nesakārtotu un nesaskaņotu pieredzējumu virkne. Lai atainotu dzīves kā stāstus, tām esot jāuzspiež tāda jēga, kāda tām nemaz nepiemīt“ [Skultāne 1998: 83].

Avoti

Auziņš I. // Cīņa, 1983, 2. dec., 3. lpp.

Līvena L. // Padomju Jaunatne, 1983, 2. dec., 4. lpp.

Kalniņš J. Tautas mīlestības apliecinājums // Literatūra un Māksla, 1983, 9. dec., 3. lpp.

Ancītis V. Sešas radīšanas dienas // Saldus Zeme, 2003, 16. dec., 4. lpp.

Literatūra

McIntyre A. *After Virtue; a Study in Moral Theory*. London: Duckworth, 1981.

Skultāne V. *Laika un telpas pieradināšana dzīvesstāstos // Atmiņa un vēsture / Sast. R. Ķīlis. Rīga: N.I.M.S., 1998.*

Мария Кирилловна Кондакова, Алиса Евгеньевна Шикова (СПбГУ)

Опечатки в литовско-русском словаре А. Либериса

Одной из задач отделения баллистики СПбГУ является разработка новых учебных пособий и словарей для изучающих литовский и латышский языки, а также совершенствование уже имеющихся. Очередным шагом в этом направлении может стать

выявление опечаток в последнем издании «Литовско-русского словаря» А. Либериса (Вильнюс, 2001), особенно тех, которые касаются грамматической информации.

Доклад знакомит с предварительным списком опечаток (слова на букву *A*, включая примеры внутри словарной статьи), искажающих информацию об акцентных свойствах слов (место ударения, тип слогового акцента, номер акцентной парадигмы). Опечатки были обнаружены при сопоставлении номера акцентной парадигмы с указанным местом ударения и типом слогового акцента, а также при сравнении словаря А. Либериса со «Словарём современного литовского языка» („Dabartinis lietuvių kalbos žodynas“, Вильнюс, 2000).

Найденные нами опечатки можно разделить на две группы. В первом случае неверно указано место ударения или тип слогового акцента (*archāizmas* 2 вместо *archaizmas* 2 ‘архаизм’, *apžvalgá* 3 вместо *apžvalgà* 3 ‘обзор’, *avièna* 1 вместо *aviena* 1 ‘баранина’, а также *priēšo*, ср. *priešas* 1 ‘враг’), тогда как во втором не соответствует действительности или вовсе отсутствует номер акцентной парадигмы (*ąžuolas* 3^b вместо *ąžuolas* 3^a ‘дуб’, *antidè* 1 вместо *antidė* 2 ‘птичник, где содержатся утки’, *āplamis*, -*é* вместо *āplamis*, -*ė* 1 ‘олух’). Можно задаться вопросом о других способах классификации опечаток и объяснении их причин.

Елена Олеговна Лазарева (СПбГУ)

Работа латгальского отделения в Ачинском педагогическом техникуме

В 1931 году на базе педагогического техникума города Ачинска (Красноярский край) было создано отделение латгальского языка. Доклад, основывающийся на материалах Архивного отдела Администрации города Ачинска, посвящён работе отделения до его расформирования в 1938–1939 учебном году.

В докладе представлены учебные планы и внеклассная работа отделения. Рассматриваются проблемы, возникавшие при преподавании латгальского языка (отсутствие учебных пособий, недостаток информации о работе латгальских культурных организаций по созданию литературной нормы) и основные трудности, с которыми сталкивались учащиеся.

Так как история отделения тесно связана с судьбами людей, работавших на нём, интересный материал представляют характеристики и выписки из личных дел преподавателей (в частности Петра Гравера, преподавателя латгальского языка и литературы, и Антона Сондора, читавшего курс истории на латгальском).

В декабре 1937 года латгальцы, которые преподавали в техникуме, включая Альберта Люстика, являвшегося в то время его директором, были объявлены врагами народа. Сондор и Люстик арестованы органами НКВД.

«...Нужно указать на совершенно ненормальное положение латгальского отделения. В училище нет ни одного преподавателя-латгальца, не преподается даже родной язык, что вызывает недовольство учащихся, которые выражаются часто в глухой скрытой форме...» — писалось в «Отчёте Ачинского педагогического училища за III-ю четверть 1937–38 уч. года» (Архивный отдел Администрации г. Ачинска, фонд Р-475, опись 1, дело 29, лист 22 об.). В начале нового учебного года отделение латгальского языка было закрыто, а учащиеся переведены на другие отделения.

Latvijas alu folklorā

Latvijā šobrīd zināmas vairāk nekā 200 dabīgās alas. Par apmēram piekto daļu no tām ir pierakstīti dažādi nostāsti un teikas. Pirmās rakstīto avotu ziņas par alām Latvijā fiksētas jau 1641. gadā, kad baznīcu vizitāciju protokolos minētas Lībiešu Upuralas kā pagāniska kulta vieta. Arheoloģiskie izrakumi Lībiešu Upuralās pierādīja, ka pagāniskajos rituālos tās izmantotas jau vismaz kopš 14. gadsimta.

Latvijas alu folklorā nošķirami divi slāņi — senākais slānis, kam pamatā pārsvarā mitoloģiski sižeti, un jaunākais slānis, kas aptver alu teikas par slēpšanos tajās kara laikā u. tml.

Teikas, kam pamatā mitoloģiska rakstura sižets, pēc tajās minētajām mitoloģiskajām būtnēm iedalāmas divās grupās — ar Velnu un ar htoniskām sievietēm dzimtes mitoloģiskajām būtnēm saistītās.

Lielākā daļa mitoloģisko alu teiku saistīta ar Velnu un tā darbošanos alās. Arhaiskākie teiku sižeti saistāmi ar indoeiropiešu mitoloģijas senākajiem slāņiem. Tajos alas tēlotas kā Velna ganāmpulka ganības un vieta, pie kuras risinās Velna un Pērkona cīņa. Tomēr lielākoties ar Velnu saistītajās teikās Velna tēlā savijušies baltu pazemes dievības Velna un kristietības Sātana vaibsti.

Latviešu mitoloģijā zināmas zemāka ranga mītiskās būtnes, ko Kurzemē sauc par svētmeitām, Mārām, dievmeitiņām, bet Vidzemē — par raganām. No pārējām raganām šīs mitoloģiskās būtnes atšķir to darbošanās — vietu teikās, kas visplašāk pierakstītas Ziemeļvidzemē un Ziemeļkurzemē, kā šī veida raganām raksturīga darbība minēta velēšanās (veļas mazgāšana), Kurzemē arī vērpšana. Domājams, ka šim priekšstatam pamatā ir dabā saklausāma skaņa, kam radīts mitoloģisks skaidrojums. Mītiskajos priekšstatos ir atrodamas norādes uz šī veida raganu saistību ar mirušajiem (dvēseļu velēšana) un auglību. Līdzās kalniem, akmeņiem, purviem, mežiem un citām vietām arī trīs alas minētas kā svētmeitu / raganu darbības vieta. Visplašākais teiku materiāls pierakstīts par Māras Kambariem pie Rendas. Teikas parasti saistītas ar svētmeitu darbošanos pie alām (velēšanās, dziedāšana u. tml.). Teikā par Māras Kambaru rašanos atklājas šo mitoloģisko būtnu zoomorfais veidols — muižnieki esot medījuši un gribējuši ar sudraba lodi nošaut kādu neparastu čūsku, kas bēgot ielīdusi zemē, kur radušies Māras Kambari.

Jaunākais teiku slānis saistīts ar alu izmantošanu par slēpņiem, īpaši Pirmā un Otrā pasaules kara laikā. Folklorizējušies arī daudzi mūsdienu speleologu personiskās pieredzes stāsti, kas īpaši aktuāli pašu speleologu vidē.

Tūrisma industrija mūsdienās klientu pievilināšanai rada savu alu folkloru un jaunus alu rituālus.

Sapņa motīvi Raiņa dramaturģijā

Darba mērķis ir izsekot tam, kāpēc Rainis savās lugās tik bieži centies izmantot sapņa elementus un kādu slodzi darbā piešķir sapņa semantēmai.

Drāmas teorijas jautājumi Raini nodarbina daudzguņu garumā. Dzejnieka piezīmēs redzams, ka liela uzmanība ir veltīta jaunu drāmas formu meklējumiem. Rainis vēlējās drāmas uzbūvi veidot pēc iespējas spraigāku, meklēt koncentrētāku domas izteikumu. Tieši šādam

varoņa psiholoģiskajam traktējumam un drāmas struktūrai ļoti pateicīga ir sapņa elementa iekļaušana, jo tā dod iespēju ievest lugā papildu tēlus, kuri it kā lugas darbībā tieši nepiedalās, taču tai pat laikā aktīvi virza notikumu gaitu. Sapņa elementi, būdami nelielas formas, rada zināmu fragmentārismu lugas struktūrā, pat sadrumstalo darbības kopējo plūdumu, taču parasti tiem tiek piešķirta liela idejiskā slodze, kas veido acīm slēpto, dziļāko mākslinieciskās patiesības slāni.

Sapnis paredz negaidītu notikuma iestarpinājumu, ko nosaka pati sapņa uzbūve. Sapnī nevienam un nekam nepiemīt noteikts, nemainīgs, statisks veidols. Pēkšņā metamorfozē jebkas var pārvērsties par jebko citu, bet literārajos darbos, tai skaitā dramaturģijā, tas dod vēl papildu iespēju mainīt laika hronoloģiskumu, jo sapnis piedāvā citu laika mērvienību sistēmu. Sapnī laiktelpa tiek saspiesta — tas vairs nav lineārs, bet gan ciklisks. Dažas sekundes sapņa var būt emocionāli piesātinātākas nekā desmit stundas, kurās notikumi varētu risināties realitātē.

Rainis uzskatīja, ka sapnis ir bagātīgas radošās fantāzijas rezultāts. Par to, cik lielu lomu Rainis savos darbos ir piešķīris sapnim, liecina fakts, ka no pabeigtajām lugām tikai četrās („Pūt, vējiņi!“, „Suns un kaķe“, „Mīla stiprāka par nāvi“, „Ģirts Vilks“) viņš nav izmantojis sapņa vai miega motīvu. Izsekojot nepabeigto lugu fragmentiem un radāmajām domām, redzams, ka ļoti bieži jau iecerētā darba fragmentā parādās sapņa motīvs.

Dzejnieks vairāku gadu garumā fiksē pats savu sapņu īsus pierakstus, kas liecina, cik ļoti viņu nodarbināja domas par cilvēka psihes noslēpumiem.

Rainis savās lugās piedāvā plašas sapņu struktūras iespējas.

Pirmkārt, lasītājs (skatītājs) „redz“ respektīvi piedalās sapņa redzēšanā līdz ar varoni.

Otrkārt, par varoņa redzēto sapni uzzinām no atstāsta.

Kā trešo sapņa grupu var izdalīt nomoda sapņus, kad varonis redz sapni — vīziju, respektīvi, it kā sapņo ar vaļējām acīm.

Interesants ir „kolektīvā sapņa“ redzējums, piemēram, lugā „Mušu ķēniņš“, kur bērni vakarā iesākto rotaļu turpina vēl sapnī. Līdz ar to pilnībā tiek noārdīta robeža starp sapni un realitāti.

Sapnim var būt arī vairākpakāpju struktūra, proti, kad varonis atstāsta sapni, kurā redzējis citu sapni.

Raiņa dramaturģijā var izsekot gan dažāda sapņu interpretācijai, gan dažādiem sapņu uztveres slāņiem, kur mitoloģisko un folkloras slāni caurvij psihoanalītiskais, jo, kā uzskata dzejnieks, cilvēka „domu visvarenība“ vispilnīgāk izpaužas tieši sapnī, jo tikai sapnī varonis var realizēt savas ilgas un slēptākās vēlmes.

Aigars Lielbārdis (Latvijas Universitāte)

Tautas poēzija Latvijā mūsdienu folkloristikas diskursā

Tautas poēzija. Tautas poēzija jeb tautas dzejas savdabība ir viena no mūsdienu folkloristikas pētniecības aktualitātēm. Tautas poēzija ir teksts saistītā valodā, ko pats autors (tautas dzejnieks) vai audience, kas to izmanto, ir postulējuši kā dzeju. Tā salīdzināma pretstatā ar profesionāla vai par tādu uzskatāma dzejnieka radītiem tekstiem.

Tautas poēzija kā būtisks un atsevišķi izdalāms izpētes objekts līdz šim ir salīdzinoši maz skatīts gan latviešu literatūras vēsturē, gan folkloristikas zinātnē. Folkloristikā — latviešu tautas poēzijas plauja — *Latvju Dainas* (19., 20. gs. mija). Arī piecdesmitajos gados bija

politiski mēģinājumi atdzīvināt tradīciju tautai dzejot klasiskā formā (padomju folklorā). Varētu domāt, ka līdz mūsdienām ir pārtrūkusi tautas poētiskā tradīcija, bet šķietamo lūzuma līniju iezīmē tautas dzejas formas un satura maiņa un ietekmes dažādos laika posmos. Latviešu literatūras vēstures interese par tautas poēziju beidzas vai arī sazarojas ar tautiskā romantisma norietu. Lai gan mūsdienās ir vērojama tautas poēzijas aktualizācija, tomēr rodas neskaidrības par tās definējumu un piederību vienai vai otrai pētniecības jomai, kas neizslēdz iespēju tai būt par starpdisciplināras pētniecības saskares jomu.

Publicitāte. Ja ilgu laiku tautas poēzija eksistēja galvenokārt tikai rokrakstos vai atsevišķos periodikas izdevumos, kur bija atvēlēta kāda sleja vai lapaspuse literārai izpaušmei, tad mūsdienās liels vairums tautas dzejnieku publicējas internetā, veidojot paši savas dzejas lapas. Arī izdot grāmatu ir vienkāršāk, ja pats autors vai sponsori sedz izdevējdarbību, tādējādi nereti dzejas teksts nonāk pie lasītāja, apejot literārā procesa korigētājus, to skaitā kritiķi. Ja publikācijai internetā ir iespējams pievienot atsauksmi, piemēram, portālā Delfi, vai kā citādi savu viedokli darīt zināmu gan autoram, gan citiem dzejas lasītājiem, tad par kritiķi kļūst arī pats lasītājs. Turpretī, ja dzeja publicēta par autora vai sponsora līdzekļiem, tad literatūras eksperti vai nepamana, vai arī neuzskata par vajadzīgu apspriest šādas publikācijas. Citādi ir ar kādas literatūras procesā iesaistītas autoritātes vai norādes uz kāda līdz tam ievēribu neguvuša teksta ģenialitāti vai nozīmību literatūras kontekstos.

Tautas poēzija internetā ir cieši saistāma ar tā lietotāju vecumu — domājams, ka pārsvarā tā ir vidējā un jaunā paaudze, bet vecākajai paaudzei, kā arī tiem, kam, iespējams, nav tādas zināšanas vai iemaņas interneta resursu izmantošanā, ir daudz mazākas izredzes publicitātei.

Tautas poētikas mutvārdu tradīcija saistāma galvenokārt ar publiskiem lasījumiem dažāda rakstura lokālos sabiedriskos pasākumos.

Autorība. Publikācijās vai publiskos lasījumos autors reti kad paliek anonīms — parasti tiek dotas norādes uz personības atpazīstamību (vārds, uzvārds, pseidonīms, *niks*).

Ir liels vairums autoru, kas neraksta vai nerada tekstu publicitātes dēļ, bet gan *izraksta* kādu psihisku pārdzīvojumu, jo nereti tie ir noslēgti cilvēki, personības, kas nemēdz pārrunāt savas sajūtas ar citiem. Bailes būt pārprastiem vai nesaprastiem apkārtējā sabiedrībā rada situāciju, kad rokraksti tiek rakstīti un glabāti no citiem kā intīma dienasgrāmata.

Tautas dzejnieki nereti ir saistāmi ar vārdošanas tradīciju, kur viena no būtiskākajām sastāvdaļām ir buramvārdi, t. i., vārda maģija. Mūsdienās vārdošanas tradīcijā ir dokumentēti gadījumi, ka vārdotājs pats rada jaunas vārdformulas, tādējādi tautas poēzija atsevišķos gadījumos kļūst par buramvārdiem un ir iespējama pārmantojamība.

Елена Владимировна Мамчур (СПбГУ)

Литовский язык в интернете: некоторые особенности графики и орфографии

Обнаруженные нами случаи нетрадиционного написания литовских слов образуют три группы.

В первой группе специфические литовские символы, отсутствующие в стандартном наборе латиницы, заменяются на сочетания букв, которые используются для обозначения тех же звуков в других языках, например, в английском (*iš* — *ish* ‘из’, *šviesos* — *shviesos* ‘света’, *ačiū* — *achiu* ‘спасибо’, *vokiečių* — *vokiechiu* ‘немцев’, *myliu*

— *meeliu* ‘люблю’), польском (*szviesos, acziu, vokiecziu*) и других (*nèra* — *naera* ‘нет’, *palèpè* — *palaepae* ‘застреха’, *ìdomu* — *iìdomu* ‘интересно’, *būtu* — *buutuu* ‘было бы’). Следует заметить, что чаще всего литовские символы с надстрочными и подстрочными значками заменяются на соответствующие буквы без значков (*sviesos, vokieciu, nera, idomu*). Однако в наиболее употребительных словах наблюдается тенденция все же использовать сочетания символов.

Нестандартное написание слов второй группы можно объяснить сознательным стремлением автора придать тексту «экзотический» вид. При этом символы употребляются в нехарактерной для них позиции, например, *z* вместо *s* в конце слова (*naujaz* ‘новый’, *filmaz* ‘фильм’) или же используются буквы, отсутствующие в литовском алфавите (такие как *w* или *x* в словах *wisada, tawe, buwo, mexti, tox* вместо *visada* ‘всегда’, *tave* ‘тебя’, *buvo* ‘был’, *mègsti* ‘тебе нравится’, *toks* ‘такой’). Сюда же относятся случаи, когда намеренно искажается графический облик отдельных слов (*labaj, ydomus, padareu* вместо *labai* ‘очень’, *ìdomus* ‘интересный’, *padariau* ‘сделал’), т. е. используется буква или сочетание букв, которые в принципе возможны в литовском языке, но не встречаются в данном слове. Это достигается за счет того, что одно и то же звучание в литовском языке нередко можно передать несколькими способами.

В третью группу входят примеры, которые, возможно, отражают особенности произношения авторов и не являются результатом их сознательных усилий. В частности, употребление буквы *i* вместо *y* («и долгое») в словах типа *mylèti* ‘любить’, *ураç* ‘особенно’ может свидетельствовать о неразличении долгих и кратких гласных, особенно в безударной позиции.

Ольга Анатольевна Пашкова (СПбГУ)

Исторический фон и предпосылки открытия латгальского отделения в Ачинском педагогическом техникуме

В первые десятилетия советской власти правительство уделяло немало внимания проблемам национальных меньшинств, в том числе, и в сфере просвещения: предпринимались меры по ликвидации безграмотности, по созданию изб-читален, школ для нацменьшинств, национальных отделов в музеях и т. д.

В высших и средних специальных учебных заведениях создавались отделения для национальных меньшинств. По данным Государственного архива Новосибирской области (ГАО), в 1934 году для латгальцев подобные отделения существовали в Ленинградском Педтехникуме, Пединституте им. А. И. Герцена, рабфаке и совпартшколе, в Коммунистическом университете национальных меньшинств Запада в Москве, при совпартшколе в Омске [ГАО: ф. Р-859, оп. 1, д. 215, л. 10].

В Красноярском крае латгальцы составляли значительный процент населения. Согласно переписи населения 1926 года число латышей (и латгальцев) в окрестностях Ачинска превышало 6000 человек. В крае существовало много латгальских школ, которые, однако, испытывали нехватку квалифицированных кадров, учебных материалов. («Перевод некоторых русских школ на родной язык не возможен без соответствующего кадра подготовленных учителей» [АА: ф. Р-290, оп. 1, д. 78, л. 5об.].) Дз. Виксна указывает также на важность повышения квалификации

педагогических кадров в школах с изучением латгальского языка: «Мало было таких учителей с педагогическим образованием, которые одинаково хорошо владели бы латышским литературным языком и диалектом (resp. латгальским языком — О. П.), но они были вынуждены в работе использовать в основном методические указания, программы и отчасти также учебники, изданные для нужд латышских школ» [Vīksna, 1972: 144].

В связи с этим в 1931 году в Ачинском педагогическом техникуме было открыто латгальское отделение (просуществовало до 1938/39 учебного года).

История латгальских отделений в учебных заведениях СССР требует дальнейшего изучения: необходимо выяснить их число, учебные планы, узнать имена и биографии преподавателей, найти и описать использовавшиеся учебные пособия.

Литература и источники

АА — Архивный отдел Администрации г. Ачинска Красноярского края.

ГАНО — Государственный архив Новосибирской области.

Vīksna, 1972 — Dz. Vīksna. Latviešu kultūras un izglītības iestādes Padomju Savienībā 20.–30. gados. Rīga, 1972.

Любовь Николаевна Плисова (СПбГУ)

К изучению роли церкви в истории культуры прибалтов в Петербурге

Имеющиеся в литературе сведения о роли церкви в истории культуры выходцев из Прибалтики в России разбросаны и весьма неполны. Некоторую информацию можно почерпнуть из имеющихся источников общего характера [Шульц 1994; Amburger 1998; Лиценбергер 1999; Антонов, Кобак 2003]. В этих работах прибалты не являются предметом специального изучения. Труды прибалтийских учёных весьма часто посвящаются отдельным наиболее ярким личностям (К. Яунюсу, К. Ирбе, Б. Слоскансу, Т. Матулёнису и др.), но не показывают деятельность церкви и священнослужителей в культурно-историческом контексте эпохи. Таким образом, актуальной представляется концентрация всей релевантной информации в некотором обобщающем указателе (библиографическом, персоналий, церквей и приходов, кладбищ и др.).

В работе представлены материалы о католических костёлах и лютеранских кирхах Санкт-Петербурга (упоминаются также некоторые наиболее важные церкви области). Для каждой церкви¹ предполагается по-возможности выяснить историю создания, имена настоятелей, состав прихожан (в первую очередь, национальный, хотя это осложняется характерной для XIX и начала XX века неразделённостью поляков, литовцев и латгальцев в официальных документах), судьбу здания в советское время и современное состояние, а также составить библиографию источников (современные настоятели католических и лютеранских церквей также нередко занимаются историей и охотно помогают собирать материал, публикуют собственные исследования, например, [Пожарский 2003] и др.).

Многие священнослужители конца XIX — начала XX века занимались общественной деятельностью, заботились об издании книг на литовском, латышском латгаль-

¹ О некоторых было рассказано в моём докладе: Ļ. Plišova. Baltiešu nacionālās atmodas pēdas Sanktpēterburgas baznīcās // LU Filoloģijas fakultātes studentu zinātniskās konferences «Aktuāli baltistikas jautājumi» tēzes. Rīga, 2005. — 30. lpp.

ском языке, сами публиковали научно-популярные работы и серьезные научные труды. Составление библиографии этих работ, поиск возможно сохранившихся в архивах неопубликованных материалов является важной задачей.

Для тех, кто будет заниматься соответствующей проблематикой, полезен был бы обзор архивных собраний, в которых может находиться информация об истории как самих церквей и приходов, так и духовных учебных заведений Санкт-Петербурга. В первую очередь интересна история Католической Духовной академии, выпустившей ряд замечательных деятелей литовской и латышской культуры. Начальные школы имелись при некоторых церквях, преподавание здесь велось в частности на родном языке прихожан, что также является важным культурно-историческим фактом.

Литература

- Антонов, Кобак 2003 — В. В. Антонов, А. В. Кобак. Святыни Санкт-Петербурга. Христианская историко-церковная энциклопедия. СПб., 2003.
- Лиценбергер 1999 — О. А. Лиценбергер. Евангелическо-лютеранская церковь и Советское государство. М., 1999.
- Пожарский 2003 — О. Кшиштоф Пожарский. Бывшее Выборгское римско-католическое кладбище в Санкт-Петербурге (1856–1950). Книга Памяти. Санкт-Петербург-Варшава, 2003.
- Шульц 1994 — С. Шульц. Храмы Санкт-Петербурга. История и современность. СПб., 1994.
- Amburger 1998 — E. Amburger. Die Pastoren der evangelischen Kirchen Russlands von Ende der 16. Jahrhunderts bis 1937. Ein biografisches Lexikon. Institut Nordostdeutsches Kulturwerk. Martin-Luther-Verlag, 1998.

Алла Львовна Рабинович (СПбГУ)

Анкетирование носителей языка при отборе единиц для литовско-русского словаря названий литературных произведений

Список произведений литературы и искусства как одно из приложений к двуязычному словарю (наряду с, например, списком географических названий) существует лишь в двух словарях: это «Большой русско-норвежский словарь» В. П. Беркова и «Материалы для латышско-русского словаря» А. В. Андронova (по крайней мере, нет сведений о таком списке в других словарях). Между тем, очевидно, что наличие подобного списка как приложения к любому двуязычному словарю было бы чрезвычайно полезным для всех его пользователей — и переводчиков, и обычных читателей². В работе рассказывается об одном из этапов составления такого списка для литовско-русского словаря³.

Поскольку словарь названий произведений литературы, как и любой словарь, должен быть современным, в него необходимо включать, кроме названий книг, ставших классикой литературы, названия популярных произведений последних лет, часто упоминающихся в речи, в печатных изданиях и т. д. Но если список классических произведений литературы можно составить по учебникам, программам для школ и вузов и т. п., то для современной литературы такого стабильного «фильтра» не существует. Единственный возможный критерий отбора — популярность. Не стоит

² Подробнее см.: А. Л. Рабинович. Названия произведений литературы и искусства в литовско-русском словаре // VIII межвузовская научная конференция студентов-филологов. Тезисы / Отв. ред. А. В. Андронов. Санкт-Петербург: Филологический факультет СПбГУ, 2005. — с. 16–17.

³ Решено пока ограничиться списком названий литературных произведений.

забывать также, что двуязычный словарь должен учитывать реалии обоих языковых сообществ.

Для выяснения наиболее известных, популярных в Литве литературных произведений был проведён опрос среди студентов и преподавателей филологического факультета Вильнюсского университета. Они получили анкеты, в которых предлагалось назвать:

- а) несколько произведений литератур разных стран, причём подчёркивалось, что необходимо ответить не раздумывая (цель этого условия: выяснить общую ознакомленность с литературами данных стран и определить, какие произведения зарубежной литературы являются наиболее популярными);
- б) назвать наиболее значимые произведения литератур разных стран, по мнению отвечающего;
- в) назвать произведения литератур разных стран, которые отвечающий считает наиболее известными.

Во второй и третьей частях анкеты уделялось особое внимание литературам Польши и Белоруссии, так как предполагалось, что культурные связи этих стран с Литвой теснее, чем с Россией, и их книги активней переводятся на литовский язык, чем на русский, поэтому названия этих книг необходимо было бы включить в словарь как актуальные для Литвы. Это предположение частично не подтвердилось: белорусская литература в Литве практически неизвестна. Однако литература Польши действительно переводится и читается активней, чем в России, — были названы произведения, не встретившиеся в результатах аналогичного опроса среди студентов филологического факультета Санкт-Петербургского университета (например, романы Ч. Милоша). Кроме того, мало известна в Литве латышская литература. Английская, немецкая, французская, испанская литература представлена в ответах в основном теми же произведениями, что и в России, за некоторыми исключениями (например, на литовский язык переведены и продолжают переиздаваться книги для детей немецкого писателя О. Пройслера, который в России мало известен). Среди наиболее популярных современных литовских писателей можно отметить Ю. Иванускайте (названо 5 различных её произведений, большинство неоднократно). Почти в каждой анкете упоминается роман А. Шкемы «Белый саван» («Balta drobulė»).

Jurgita Raškevičiūtė (Vilniaus universitetas)

Kalba ir kalbėjimas Tomo Venclovos poezijoje

Trumpas Tomo Venclovos pristatymas.

T. Venclovos poetinės kalbos suvokimas artimas rusų akmeistų koncepcijai. Bene vienas pagrindinių dalykų, jungiančių T. Venclovą ir akmeistus, yra kalbos ir poezijos kaip darymo, statymo filosofija. Straipsnyje „Утро акмеизма“ О.Мандельштамас į savo apmąstymų centrą iškelia kalbą, konkrečiau – žodį: „Эта реальность в поэзии — слово как таковое“ ir „Для акмеистов сознательный смысл слова, Логос, такая же прекрасная форма, как музыка для символистов“. Mandelštamų poeto darbą prilygina drožėjo, architekto darbu, kuris kurdamas kovoja su tuštuma: „Строить — значит бороться с пустотой, гипнотизировать пространство“. T. Venclovai pati kalba tampa savotiška materija, iš jos,

kaip iš akmens, autorius kuria savo poetinę tikrovę. Kalba jam nėra pasaulio atspindys, atvirkščiai – pasaulis yra greičiau kalbinio akto rezultatas. T. Venclovos poezijoje materija įgyja panašų matmenį kaip ir akmeistų, per daiktus, jų ryšius siekiama harmonizuoti pasaulį, išstruktūrinti, padaryti jį poetinės kalbos tikrove. Išsakyti pasaulį poetui pirmiausia yra suteikti jam formą, per kalbą surasti daiktų ryšius.

T. Venclovos poezijos subjektas esmiškai pasaulyje būna kalba, kalbėjimu. Iš šios tezės svarbu pereiti prie komunikacijos formų jo eilėraščiuose ir aptarti dialogiškumą bei dialogo formas kaip daugelio tekstų pamatą. Pamatinė tezė pasirenkama iš Hans-Georg Gadamer straipsnio „Žmogus ir kalba“: „Mat kalbos dvasinė tikrovė yra pneumos, dvasios, vienijančios aš ir tu tikrovė.“ T. Venclovos eilėraščiuose dažnai matyti dialogo struktūros: vidinis sąmonės monologas, kuris iš esmės yra dialogiškas (dialogiškumas suprantamas kaip būties principas), bei dialogas, nukreiptas į kitą.

Poezijos rašymas T. Venclovos poezijoje pasirodo kaip komunikacijos forma. Kalbėjimas transformuojamas į rašymą. Rašančiojo santykis su pasauliu iš esmės dialogiškas. T. Venclovos poezijoje svarbi pati galimybė prabilti, kalbėti rašant, ji leidžia save identifikuoti kultūroje, istorijoje, su jomis komunikuoti.

Vidinė sąmonės tikrovė paprastai būna sutelkta į balsą, per kurį pasirodo tekstų subjektas. Balsas yra dialogo reprezentantas. Jo semantinis laukas platus: reprezentuoja kūrybą (kalbos balsas), subjekto būties galimybes, gyvybę (kalba – gyvybės forma), galimybę perimti kultūrinę patirtį ir ją tęsti savu balsu.

Tekstų įtampa kyla tarp siekio ir negalėjimo prabilti, tarp balso skambėjimo ir jo slopimo-slopinimo. Žmogiškoji komunikacija vyksta per balsą ir jo girdėjimą. Su ryšio praradimu nuolatos grumiamasi, jo nykimas sukelia subjekto būties eroziją. Kaip nekomunika tyvi terpė T. Venclovos kūryboje atskleidžiama sovietinė erdvė, įprasminta žiemos, šalčio, ledo įvaizdžiais; ji stingdanti, destruktivi, tuščia. Šioje erdvėje įkurdintas subjektas kalba / kalbėjimu / rašymu grumiasi siekdamas įveikti būties nyksmą.

Akvilė Rėklaitytė (Vilniaus universitetas)

Kūno problematika Ričardo Gavelio romane „Jauno žmogaus memuarai“

XX a. paskutiniame dešimtmetyje, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, ima ryškėti techninės, pasaulėžiūrinės ir estetinės tradicijos transformacija mene ir literatūroje. Palaidojamos visos ideologijos: jos nepajėgios išaiškinti techniškiosios civilizacijos ir besiformuojančios vartotojiškos visuomenės sumaištis. Nuolat kintantis ir subyrantis daiktų bei vidinių būsenų daugiaveidiškumas yra nervinės išraiškos objektas. Tai 50-ųjų gimimo prozininkų pasaulio jausmas. Postmodernistinė estetika svetima sovietiniam menui ir socialistinei – totalitaristinei ideologijai. Todėl daugelyje postmodernistinių tekstų tokia praetis santvarka yra reflektuojama pačiomis ciniškiausiomis, negailestingomis grotesko intonacijomis. Įtekstinta realybė yra tapusi laidi lingvistinių interpretacijų srovei, suteikiančiai naują prasminį krūvį kiekvienai jos (realybės) apraiškai.

Akivaizdžiausiai realybę aktualizuoja kūnas, postmodernizmo formacijoje pavaduojantis / atitinkantis visą pasaulį. Todėl Derrida formulė — „pasaulis yra tekstas. Niekas už jo neegzistuoja“ — lengvai gali būti persakyta kaip: kūnas yra tekstas, niekas už jo neegzistuoja. Subjektas praranda savo galią, nes yra perskaitomas panariui, kūnas negali išsilaisvinti iš teksto.

Peter McLaren išskiria dvi žmogų sudarančias substancijas – kūną / mėsą (body / flesh) ir kūną / subjektą (body / subject) – ir teigia, kad kūnas visada yra „mėsos ir reikšmės“ (flesh and meaning) sąveikos produktas. Marshall McLuhan'o medijų teorija bet kurią žmogaus raiškos formą, technologiją ar išradimą, laiko pranešimais, pratęsiančiais žmogų. Tokiu būdu žmogaus kūnas, kūno paviršius, kalba tampa kūno tęsiniu arba protezu, savi-amputacijos kompensacija. Sąveikaudamas su savo vidine ir išorine aplinka, individas tuo pačiu metu konstruoja save kaip kūną / mėsą (body / fesh) ir kaip kūną / subjektą (body/subject). Rezultatas – prancūzų egzistencinės fenomenologijos atstovo Maurice'o Merleau-Ponty įvardintas fenomeninis kūnas. Kūnas išsikristalizuota iš kasdienio juslinio ir transcendentinio patyrimo, kalbos, lojalus ir maištaujančio mąstymo.

Ričardo Gavelio romane „Jauno žmogaus memuarai“ kūnas yra pagrindinė leksinė, semantinė, psichologinė ir vertybinė paradigma. Kūnas yra konceptas, kuriuo aiškinama (bet deja nepaaiškinama) būtis. Tokiame pasaulyje kalbama tik Skausmo kalba, kurią ištaria absurdiškų sistemų ir ideologijų nuolat skabtuojamam, kastruojamam, amputuojamam ir protezuojamam kūnui. Gavelio vaizduojamas kūnas rašo būtį kaip tekstą, ir pats tampa tekstu.

IX межвузовская научная конференция студентов-филологов
ТЕЗИСЫ

*10–14 апреля 2006 г.
Санкт-Петербург*

Лицензия ЛП № 000156 от 27.04.99.

Авт. л. 13,96. Печ. л. 15,25. Тираж 250 экз. Заказ № 683

Филологический факультет СПбГУ.
199034, Санкт-Петербург, Университетская наб., 11.

ОНУТ филологического факультета СПбГУ.
199034, Санкт-Петербург, Университетская наб., 11.

